

IMANOL LASPIUR (1929-1998)

Iazko Gabon egunean hil zitzaigun Imanol Laspiur Zabala, euskaltzale adoretua eta Euskaltzaindiko urgazlea. Bergaran jaio zen 1929ko otsailaren 21ean, behargin familia batean; aita bergarra eta ama eskoriatzarra. Ume-umetatik Eibarren bizi izan da eta eibartartzat zuen bere burua.

Garaian Eibarren ohikoa zen moduan, “Armeria Eskola”n egin zituen bere industri- maisu delako lanbide ikasketak. Bere lehenengo lan urteak, industrilantegi batean egin zituen mekaniko gisa. Gero, 1957. urte inguruan, eta bere esanez “*beste gauza batzue- tarako asti pixka bat lortu ahal izateko*” salmenta munduan sartu zen, lehenik liburu saltzen, gero material elektrikoa, makina-erreminta, eta azken urteetan material elektrikoa biltegi bateko gerente, 64 urterekin jubilatua zen arte. Baina beste gauza *batzuetarako asti* hori ez zuen salmenta-tekniko bere lanbidetik aterako, loari kenduta baizik.

Imanol, euskaltzaleon ikuspuntutik laburbiltzekotan, bide-egile, bide-zabaltzaile izan dela esango nuke. Gure euskal-munduan, batez ere Deba-arroan, Eibarren, Juan San Martinekin batera aintzindari izan da. Juan San Martin adiskidea bestelako jardun- bide batean, euskaltzain eginbeharrei, kultura alderdiari eta literarioari emanagoa. Ima- nol, euskara irakaskuntzan eten gaberik, urte batzutan militantzia politikoari lotua, ikas- tolaren finkatze prozesuan eragile, euskara batuaren defendatzaile, hizlari bikain, konzientzi suspertzaile; 60. hamarkadaren azkenetako eta 70eko euskara eta ikastolen inguruko debate ideologikoan, beti paratuko zen, sutsuki, euskaltasunaren alde.

1952-53. urteetan hasi zen Eibarren, gerra-osteko euskal mugimendua sortzen, Juan San Martin, Imanol Laspiur, Bittor Kapanaga otxandiarra eta beste batzuen eskutik. Sa- soi hartan, emakumeen artean eta neska-mutilen artean euskararik erabiltzen ez bazen ere, Eibarren euskara bizi-bizi zegoen: lantegietan, tekniko eta tailerretako langileen ar- tean euskaraz egiten zen nagusiki eta kalean eta lagun artean ere bai, gehienetan, gi- zonezkoen artean. Baina garai gogorra euskararentzat: bizitza publiko osoan debekatua, komunikabideetatik eta eskoletatik erauzia, euskara goitik behera zanpatua zegoen, eli- zan ere ez zuen-eta euskarak lekurik. Zanaketa horrek eta gerraostean kanpotik heldu zitzaigun jende oldeak kontrako eragin nabarmena izan badu ere, txarrena, gerraosteko guraso belaunaldiak euskararen transmisioan izan duen porrota izan da; belaunaldi ho- rrek, etsi-etsirik, ez baitu jakin izan bereari eusten. Zein adierazgarria, egoera horren aurrean, erbestetik itzultzean, Toribio Etxebarriaren (1) hitz hauei darien samina: *Nun*

---

(1) Toribio Etxebarria 1959an Hendaia-raino hurbildu zen erbestetik, baina ez zuen mugarik igaro. Urte horretako udan bisitatu zuen Juan San Martinek Hendaian eta argazki bat egin bere *Escritores euskericos* liburuan argitaratu zuena, non agertzen den Luis Ormaetxea eta Edorta Al- berdirekin. 1964ko ekainean itzuli zen erbestetik Eibarera (berriro Caracasa joateko) eta herrian ikusi dituen aldaketa izugarriak eraginda idatziko du *Aldenduan itxulitzia*, nondik hartuak diren samintasunezko hitzok. Ikus: *Ibilarixanak* 162. orrialdea. (Juan San Martin adiskideari zor dizkiot ohar honetako argibideak).

(da) a danen euskera? / Euskeraz Katekismua / euskera maïttien izketia / ta euskeraz Sozialismua! Ba horrek guztiorrek eragiten du euskaltzale talde horrengan: elkartu egingo dira, antolatu egingo dira eta euskararen aldeko lanari ekingo diote.

Euskaltzale mugimendu horren hasieratik beretik ekiten dio Imanolek euskara irakasteari: Zabala Aranaren gramatikaren bidez lehenik, hurrengo Xabier Peñaren ikasbidearekin. Euskaltzale talde horrek bultzaturik eta Urkixo Mintegiaren babespean, An doni Urrestarazu "UMANDI"ren gramatika argitaratzen da 1955. urtean. Irakasbide hori erabiliko du bere irakaskuntza jardunean, 1968az geroztik euskara batura makurtuaz zeharo. Rikardo Arregi (probidentziala Imanolen hitzetan) datorkigu gero euskalduntze-alfabetatzearen aldi berri bati ekinez eta prozesu horretan ere hartuko du parte. Urte askotako esperientzian oinarriturik bere *EUSKARA IKASBIDEA* deritzon euskara hobekuntzarako metodoa osatuko du, makinaz idatzitako 546 orrialde-multzoa, eta ikasbide honekin segituko hainbat eta hainbat talderekin, bere euskara irakaskintza lan emankorrean; irakasleak sortuko dira hortik gau-eskoletarako. Deba-arro osoan, pare bat urtetan bai, ikastoletako andereño eta irakasleei eskal ikastaro laburrak ematen jardungo du. AEK modu profesionalago batean eratu ostean utzi zituen bere euskara irakasaioak 20 urtetik gora horretan jardun ondoren. Doan jardun ere.

Imanolen beste alderdi bat aipatu gabe ezin bada utzi: 50. hamarkadako egoera itogarriak bultzatuko du erakunde abertzale klandestinoetan borrokatzera. Lehenik EKI-Nen eskutik, gero EGIN eta azkenik ETA mugimenduan, 1961ean preso hartzen duten arte. Izugarritzko torturak jasanarazi zizkioten komisarian, seinaleak agirian uzteko inongo ardura gabe; zer zirrargarria haren gorputz guztiz ubeldua!. Lau urte egin zituen gartzelan. Harrezkero ez du politikan parte zuzenik hartuko, ez eta 1977.aren ondorengo

garai berri honetan ere. 1968an Granadako Zafarraya herritxoan egon zen desterraturik. Intenbide baketsu, demokratiko, justu eta adostuaren aldeko zen.

Ikastolen Gipuzkoako Federazioko talde bateragileko partaide izan zen 1971n Guraso Heziketa sailean. Hainbat eta hainbat hitzaldi eman zituen sasoi horretan, gurasoen konzientziak suspertze aldera. Eibarko ikastolako presidente ere izan genuen aldi batez.

Euskaltzaindiko urgazle izendatzen da 1975eko ekainaren 27an eta 1976ko martxoaren 27an irakurriko du “*Azentu diakritikoa Eibarko euskarari*” bere sarrera-hitzaldia. Euskara kontuan, beti Euskaltzaindiaren arauen konpliztaile zintzo, berehala onartuko ditu Arantzazuko bileraren erabakiak eta ondorengoak. Euskara batuaren zale zen baina Eibarko euskara izugarri maite zuen. Makina bat lan egin izan du Eibarko euskararen berezitasunak argitzen, bai hitzaldien bidez, bai idatziz, azken aldiari ...*eta Kitto!* herri aldizkarian: Gaur egun, gazteen artean euskararen erabilera asko gehitu baldin bada ere, ez zuen Eibarko euskararen etorkizunarekin esperantza handirik; kezkatuta gazteen artean entzuten den nolabaiteko pidgin horrekin. Komunikabideetan entzuten den euskararen kalitatearekin ere oso arduratuta, akats ohikoenen zerrendak eginak zituen. Heriotzera eraman duen gaitz zital hori dela-eta operatu aurretikoan, eskuartearen zeuzkan lanen azken apunteak ordenadorean, uztailearen 23 eta 24koak: *Eibarko euskeriaren deklinabidia* eta *Eibarko euskeriaren entonaziñua*. Udaleko Euskara Batzordean, Eibarko euskara mintegian partaide, *Eibarreraz idazteko oiñarrizko erizpidiak* jarzteko ere eman zuen bere partaidetza.

Idatzita utzi digunaz, ikus aparte aurkezten ditugun haren lanen bibliografia zerrendak. Dena den aipa ditzadan, gainkiroki bada ere, argitaratutako haren lan idatziak: Mila *Euskal Olerki Eder*, *Euzko Gogoa* eta *Oleriti* ditu zenbait bertso *Maitale* eta *Lastarri* izenordez. *Jakinen* baditu saiakera batzuk, hala nola, *Euskal-joskera*, *Ikastola eta gurasoak*, *Eibarko “Máquinas de coser Alfa, S.A.” “Kooparatiabak”* ale berezian. *Euskeria* Euskaltzaindiko boletinean lehen aipatutako sarrera-hitzaldia, eta *Eibarko ikastolaren historia txikia*. Itzulpenetan, *Munduan zehar*-eko 8. liburukia. Aldizkari eta egunkarietan artikulu egile: *Zeruko Argia*, *Eibar aldizkaria*, *Kezka*, *Anaitasuna*, ...*eta Kitto!*, *Egin*, eta *Euskaldunon Egunkarian*. Haren *Zeruko Argia* eta *Egineko* artikuluetan zenbait nabarmentzekotan: euskaltasunarekiko leialtasuna, zapalkuntza ororen kontrako jarrera eta gertakizunen aurrean bihozkadak eta sentimenduak eraginda idazten zuela sarri; zenbait pertsona maite eta miretsiren hilberriak, hala nola *Edurne* bere arrebarena, *Indaleki Ojangurenena*, *Monzonena*, *Iñazio Gaztelurrutiarena*, *Santi Brouard* hil zuteneko *Independentzia!* deritzon artikulua, horregatik ia auziperatu zutena, *Txopirena*, *Juan Jose Etxabe* Eibarren euskara ikasle izan zuenarena, *Egunkarian Eusebio Osa* eta *Estixurena*, *Erronkariko uskararena*; gartzelaz eta torturaz...; bai eta toponimiaz; industriaz; kirolaz; euskara eta ikastolaz.... Euskara ederrean beti.

Hitzaldiak, asko eman zituen, bai euskararen eta bai ikastolaren inguruan. Batzuk makinaz idatziak utzi ditu eta gehien-gehienak eskuz eta txukun. Hor, haren lanen zerrenda-eranskinaren (2) “*Beste Paper Batzuk*” atalean dago hitzaldi zerrenda, bai eta zein herritan eman zituen ere.

Azken aldi honetan, Eibarko zenbait pertsona adinekori elkarrizketa grabaketak egin zituzten: badu bat, oso luzea, Candido Eguren 92 urteko bere lagun min eta so-

(2) *Imanol Laspiur Zabalaren Lanak* (zerrenda-eranskina): I. Argitaratu gabekoak; II. Argitaratutakoak; III. Beste paper batzuk.

zialista zahar bizkorrari egindakoa, bai eta beste bat *Zatixa* elkartean 80 urtetik gorako beste eibartar talde bati egindakoekin ere. Besterik ere izango da seguruenik. Arakatu egin behar, utzi dituen zinta pilaren artean. Denak aztertzeke.

Argitaratu gabeko “*Euskara Ikasbidea*” “*Morfo-sintaxia*” eta “*Beste paper batzuk*” izenburuean bildutako dokumentazioarekin eta grabaketekin, informazio-fondoa eratzeko asmoa du Eibarko Udalaren “Ego-ibarra” batzordeak.

Euskaltzaindia, ikastolak, herri-mugimendu eta Gobernu erakunde, horien guztien lanari esker, aurrera-pauso nabarmenak eman ditu euskarak azken 30 urteetan. Eta hori ezina zatekeen baldin eta oinarrian, herrietan, Imanol bezalako bide-egile, suspertzaile eta bultzatzailek izan ez balitz.

Imanol euskaltzale, langile nekaezin, kirolari, natura-zale, Club Deportiboko tertulia haietako solaskidea, oso maitea genuen Eibarren. Azken agur hunkigarria egin zitzaion Natibitate egunean Orbeaneko frontoian bai eta biharamonean ere, “*Euskarari bai*” ekitaldian bildurik ziren milaka eta milaka euskaldunekin batasunean eta memento berean izan genuen eliz-hiletan.

Onenak emateko zenean joan zaigu Imanol. Ez da ez erraza izango laga duen hutsunea betetzea. Agur, adiskide maitea.

Serafin Basauri